

Правни оквир за спречавање злостављања на раду

Јасмина Маричић-Вукотић,
инспектор рада

Забрана дискриминације- спречавање злостављања

- Устав Републике Србије
- Кривични законик РС (“Сл. гласник РС”, бр. 85/2005 и 89/2005)
- Закон о раду (“Сл. гласник РС”, бр. 24/2005, 61/2005 и 54/2009)
- Закон о безбедности и здрављу на раду (“Сл. гласник РС”, бр. 101/2005)
- Закон о забрани дискриминације (“Сл. гласник РС”, бр. 22/2009)
- Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (“Сл. гласник РС”, бр. 33/2006)
- Закон о равноправности полова (“Сл. гласник РС”, бр. 104/2009)

Устав Републике Србије

- **Забрана дискриминације (члан 21.)**
“Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.”

-
- Људска права и слободе – достојанство и слободан развој личности (члан 23.)
“Људско достојанство је неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите”
 - Право на рад (члан 60.)
“Свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне и здраве услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа.
Нико се тих права не може одрећи.”

Закон о раду

- Чл. 18., 19. и 20. ЗОР-а забрањена је непосредна и посредна дискриминација с обзиром на пол, рођење, језик, расу, боју коже, старост, трудноћу, здравствено стање, односно инвалидност, националну припадност, вероисповест, брачни статус, породичне обавезе, сексуално опредељење, политичко или друго уверење, социјално порекло, имовинско стање, чланство у политичким организацијама, синдикатима или неко друго лично својство.

○ Чл. 21. “Забрањено је узнемиравање и сексуално узнемиравање.

Узнемиравање јесте свако нежељено понашање узроковано неким од основа из чл. 18. ЗОР-а које има за циљ или представља повреду достојанства лица које тражи запослење, као и запосленог, а које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење.

Сексуално узнемиравање јесте свако вербално или физичко понашање које има за циљ или представља повреду достојанства лица које тражи запослење, као и запосленог у сфери полног живота, а које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење.”

Закон о забрани дискриминације

- Чл. 16. “Забрањена је дискриминација у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада, као што су право на рад, на слободан избор запослења, на напредовање у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за рад једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат, као и на заштиту од незапослености.”

Сличности и разлике појмова дискриминације и злостављања на раду

- И дискриминација и злостављање доводе до повреде достојанства на раду.
- Злостављање је у понашању злостављача, које изазива страх или непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, погоршава услове рада и ствара изолованост запосленог, а што за крајњи циљ има да злостављани на сопствену иницијативу раскине радни однос.
- Дискриминација почива на неједнаком и неправедном поступању према лицима која се налазе у истом или сличном положају, а такво понашање има за основ неко урођено или стечено својство.

Правна заштита

Парнична – грађанско правна заштита

- Закон о раду предвиђа судску заштиту права лица која су изложена дискриминацији (подносе тужбу за накнаду штете).
- Закон о забрани дискриминације такође предвиђа судску заштиту и право на накнаду штете.
Уводи институт Повереника за заштиту равноправности.
- Закон о спречавању злостављања на раду предвиђа прво процедуру код послодавца, а потом судску заштиту. У судском поступку се поред накнаде материјалне и нематеријалне штете може тражити: утврђење да је претрпљено злостављање, забрану злостављања, извршење радње ради отклањања последица злостављања и објављивање пресуде.

Кривично правна заштита

Кривични законик Републике Србије одређује кривичну одговорност за лице које

- ⊙ Злоставља другог или према њему поступа на начин који вређа људско достојанство (чл. 137.)
- ⊙ Свесно се не придржава закона или других прописа колективних уговора и других општих аката о правима по основу рада и о посебној заштити на раду омладине, жена и инвалида или о правима из социјалног осигурања и тиме другом ускрати или ограничи право које му припада.

Казна која је предвиђена је казна затвора, у случају злостављања до једне године, а у другом случају до две године.

Закључак

Основе правног система Републике Србије су у складу са радним стандардима ЕУ.

Даља надоградња овог система, у смислу легислативе и изградње институција система је убрзана и очигледно веома потребна.